

ביאורים

ישנם שני קריטריונים מרכזיים לבדיקה מיהו נביא אמת:

א. אישיותו של הנביא - הנבואה היא הדרגה הגבוהה ביותר בעבודת ה'. ולכן כדי לזכות להתגלות אלוהית שמיימת דרושה עבודת הכנה מרובה ועליה שלב אחרי שלב בבניין האישיות. לא יתכן שהאדם ילך לישון בור ועם הארץ ויקום נביא. האדם חייב להיות תלמיד חכם גדול, מתקן במידותיו ושולט ביצרו. מחשבתו צריכה להיות דבוקה בריבוננו של עולם ולא בהבלי העולם הזה. הוא צריך להיות אדם שאינו תלוי באף אדם בעולם ולכן צריך להיות שמח בחלקו שאינו רודף אחר הממון. כמו כן, דבר ה' יכול לחול רק בכלי שלם ולכן האדם צריך להיות שלם בגופו וללא פגם. אדם שטוען שהוא נביא והוא אינו חכם גדול - אין אנו מאמינים לו כלל.

ב. הודעת העתידות - כאשר אדם טוען שהוא נביא הוא צריך להוכיח זאת על ידי הגדת עתידות. אדם רגיל הנתון בהווה אינו יכול לדעת בוודאות מה יהיה בעתיד. מספר התרחשים שיכולים להתפתח מהמציאות העכשווית הם אינסופיים. אפשר לשער או לצפות מה שיהיה בעתיד, אך אדם בעל אחריות לא יאמר בביטחון שהוא יודע מה יהיה. רק ריבוננו של עולם, אשר היה הווה ויהיה, יכול לדעת מהו התרחיש שיקרה. ולכן אדם בעל אישיות של נביא, כמו שראינו לעיל, שאומר בוודאות מה שיהיה בעתיד, ודבריו מתקיימים באופן מלא, כאשר כל פרט מדויק הוא נביא אמת.

לנביא זה ישנם כמה תפקידים וסמכויות מתוקף היותו נביא. הוא אינו אדם פרטי אלא נשלח כדי לתקן את האומה. הוא צריך לקרוא לעם לעבוד את ה', ולקיים את תורת ה' כמו שניתנה על ידי משה רבנו. החיבור שלו לקב"ה שבא לידי ביטוי בהגדת עתידות, נותן לו גם את הסמכות להבטיח שכר טוב לעובדי ה' ועונש לעוברים על דבריו. סמכות מיוחדת שיש לנביא היא להדריך את העם בדבר שאינו מצווה מן התורה אלא פעולה פוליטית או צבאית. דבריו בענין זה הם צו ה' ולכן העובר על דבריו הוא כמסרר לקיים את ציווי ה' וחייב מיתה.

הרחבות

• תכונות הנביא

כגון: שִׁיחָהּ מֵאֲנָשֵׁי הַחֲכָמָה, וְהֶאֱמֹנָה, וְהַנְּזִירוּת. בגמרא בנדרים מובא "אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכנינו אלא על גיבור ועשיר וחכם ועניו" [לח.], ונחלקו הראשונים בביאור דברי הגמרא.

שיטת הרמב"ם היא שר' יוחנן מתכוון למעלות שכליות ולמידות נפשיות. כך משמע אצלנו וכך כתב במפורש בשמונה פרקים: "ודע שכל נביא לא נתנבא אלא אחר שיהיו לו כל המעלות השכליות ורוב מעלות המידות והחשובות שבהן, והוא אומרם 'אין הנבואה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר'. וחכם הוא כולל כל המעלות השכליות, ועשיר הוא ממעלות המידות רצוני לומר ההסתפקות וכאומרם 'איזהו עשיר השמח בחלקו'. וכן גיבור ממעלות המידות שניהג כוחותיו כפי הדעת והוא אומרם 'איזהו גיבור הכובש את יצרו' " [פרק ז.]. אך הר"ן בדרשותיו חולק על הרמב"ם ומבאר שהכוונה לגבורה פיזית ועושר ממשי, ובטעם הדבר כתב "אבל עיקר העניין כי הנביא ראוי שיהיה שלם בכל השלמויות שהם עניין נכבד בעיני ההמון למעלת הכלל כי הוא שלוח אליהם, ולמען יהיו דבריו נשמעים" [דרוש שלישי]. וכן "אבל הנביא שינבא להמון ומודיע מה שצוהו ה', יצטרך שיהיה נבחר ונרצה מכל הכיתות, מאוהבי החכמה ואוהבי העושר והגבורה... ולזה צריך הנביא שישלימו לו המעלות השכליות ומעלות ההמוניות" [דרוש חמישי]. כלומר, כיוון שהנביא הוא שליח ה' אל כלל בני האדם והנבואה ניתנה לו לשם תיקון הכלל, לכן צריך שיהיה חשוב בעיני העם כדי שישמעו וקבלו דבריו.

שאלות לדין

כיצד יכול הנביא להיות "מֵאֲנָשֵׁי הַחֲכָמָה, וְהֶאֱמֹנָה, וְהַנְּזִירוּת" ומצד שני לעסוק בעניינים פוליטיים וצבאיים? מהו היחס הנכון בין התנורות מהסביבה לבין השפעה על הציבור?

לאור דברי הרמב"ם כאן, איך יתכן שבלעם היה נביא?

נביא מוזר
בחוברה ומצווה
ברשות

והחלק השני בענין הנביא - כגון: שִׁיקְרָא לְבַנֵּי אָדָם לְעִבּוּד אֶת הַשָּׁם, וְיִצְוֶה עַל מִצְוֹתָ וְיִזְהֵר לְשִׁמּוֹר הַתּוֹרָה בְּלִי תוֹסֶפֶת וּמִגֵּרַעַת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנְּבִיא מְסִים הַנְּבִיאִים: "זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדִי" (מלאכי ג כב). וְיִבְטִיחַ לְמִי שֶׁיַּעֲשֶׂה נְשָׁה - בְּגִמּוּלוֹת טוֹבוֹת, וְיִזְהֵר לְכָל הַעוֹבֵר עָלֶיהָ - בְּעִנְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה יִשְׁעִיָּה, וְיִמְיָה, יְחֻזְקָא לְזוֹלָתָם, וְיִצְוֶה בְּצוּיִים וְיֵאָסֵר אֲסוּרִים בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִן הַתּוֹרָה, כְּגוֹן שִׁיאָמַר: הִלְחֵמוּ עַל עֵיר פְּלוֹנִית, אוֹ עִם אִמָּה פְּלוֹנִית עֵתָה - כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה שְׁמוּאֵל לְשִׂאוֹל לְהִלָּחֵם בְּעַמְלֵק (שְׁמוּאֵל א טו), אוֹ יִמְנַע מִלְהַרֵּג - כְּמוֹ שֶׁפָּנַע אֱלִישֶׁע לִיהוֹרָם מִהַרוּג חֵיל אָרָם הַנִּכְנָס לְשׁוּמְרוֹן (מלכים ב ו כב), כְּפִי הָעֲנִין הַנּוֹדֵעַ. וְכְמוֹ שֶׁפָּנַע יִשְׁעִיָּה מִלְהַבִּיא הַמַּיִם מִבַּיִת לְחוּמָה (ישעיה כב ט-יא), וְכְמוֹ שֶׁפָּנַע יִרְמְיָהוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִלְלַכַּת לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל (ירמיה כט ד-ט), וְכְדוֹמָה לְעֲנִין זֶה. וּבִשְׁבִיל זֶה, כְּפִישִׁטְעֵן הַנְּבִיא טַעֲנַת נְבוּאָה, וְלֹא יִסְמַךְ אוֹתָהּ לְעִבּוּדָה זָרָה, וְלֹא יוֹסִיף בַּתּוֹרָה וְלֹא יִגְרַע מִמֶּנָּה, אֲבָל יֵאָמַר דְּבָרִים אַחֲרִים, כְּמוֹ שֶׁפָּסַפְנוּ - נִצְטַרֵּף אִזּוֹ לְבָחֵן אוֹתוֹ, כְּדִי שֶׁתִּתְבָּאֵר לָנוּ עֲדוּתוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּתְקַיְּמָה עֲדוּת נְבוּאָתוֹ - רָאוּי לְעִשׂוֹת כָּל מַה שֶׁיִּצְוָה: מְדַבֵּר קָטָן וְעַד גְּדוֹל, וְכָל הַעוֹבֵר עַל צוּי מִצְוּוּיָיו - חַיֵּב מִיָּתֵהּ בְּיַד שְׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל צוּי הַנְּבִיא: "אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מַעֲמוֹ" (דברים יח ט). וְאִם לֹא תִתְקַיֵּם עֲדוּתוֹ - יוֹמֵת בְּחִנְקוֹ.

אימות הנביא

וקיום עֲדוּת הַנְּבִיא יְהִיָּה כְּפִי שֶׁאֲגִיד: כְּפִישִׁיחָשׁ אָדָם לְנְבוּאָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, וְיִהְיֶה הַגּוֹן לָהּ, כְּגוֹן: שִׁיחָהּ מֵאֲנָשֵׁי הַחֲכָמָה, וְהֶאֱמֹנָה, וְהַנְּזִירוּת, וְהַשְּׂכָל, וְנִעַם הַמַּדּוּת, כְּאֲשֶׁר הֶעֱקָר אֲצִלְנוּ: שֶׁ"אֵין הַנְּבוּאָה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל חֲכָם, גְּבוּר וְעִשִׂיר" (שבת צב א). וְיִתְרוֹנוֹת רַבִּים בְּזֶה הָעֲנִין. אִי אֶפְשָׁר לְכַנּוֹס אוֹתָם יַחַד, וְהַדְּבֹר בָּהֶם וְהִרְאָהָ עַל כָּל אֶחָד מֵהֶם בְּפִסּוּקִים מִסְפָּרֵי הַתּוֹרָה וּבְדַבְרֵי נְבִיאִים - יִצְטַרֵּף לְעֲנִין זֶה סֵפֶר בְּפָנָי עֲצָמוֹ. וְאוּלַי הַשָּׁם יִסְעֵנוּ עָלָיו עִם מַה שֶׁרָאוּי לְהַתְחַבֵּר בְּעֲנִין זֶה. וּבַהֲיִית הַמִּתְנַבֵּא הַגּוֹן לְנְבוּאָה כְּפִי מַה שֶׁרָאוּי, נֵאמַר לוֹ: הַבְּטִיחְנוּ בְּיַעֲוִדִים וְהִגַּד לָנוּ דְּבָרִים מֵאֲשֶׁר לְמִדָּה הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְיִגִּיד וְיִבְטִיחַ. וְאִם יִתְקַיְּמוּ יַעֲוִדֵי כָּלָם - אִזּוֹ נִדְעַ שֶׁכָּל נְבוּאָתוֹ אֲמֵת. וְאִם יִשְׁקַר בָּהּ, אוֹ נִפְל אֶחָד מִדְּבָרָיו וְאֶפְלוּ דְּבַר קָטָן - נִדְעַ שֶׁהוּא נְבִיא שֶׁקֶר. וְזֶה כְּתוּב בַּתּוֹרָה בְּעֲנִין הַבְּחִינָה הַזֹּאת: "כִּי תֵאֱמָר בְּלִבְכֶם אֵיכָה נִדְעַ אֶת-הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא-דִבַּרְתָּ? - אֲשֶׁר יִדְבַר הַנְּבִיא בְּשֵׁם ד' וְלֹא-יְהִיָּה הַדְּבָר וְלֹא יֵבֵא" וְגו' (דברים יח כא-כב). וְכִשְׁיִצְדַּק לָנוּ הַבְּחִינָה אַחַת אוֹ בְּשֵׁתַיִם - אֵין לָנוּ לְהֶאֱמִין בּוֹ וְלוֹמַר שֶׁנְבוּאָתוֹ אֲמֵת, אֲבָל יְהִיָּה עֲנִינוֹ תְלוּי. עַד יִרְבוּ מוֹפְתָיו הָאֱמִתִּיִּים כָּל אֲשֶׁר יִדְבַר בְּשֵׁם ד' פַּעַם אַחַר פַּעַם. וְעַל כֵּן נֵאמַר בְּעֲנִין שְׁמוּאֵל, כְּשֶׁנִּתְפָּרַס וְנִתְבָּרַר כִּי כָּל מַה שֶׁיִּדְבַר בֵּא יֵבֵא: "וַיִּדַע כָּל-יִשְׂרָאֵל... כִּי נֵאֱמָן שְׁמוּאֵל לְנְבִיא לְד'" (שְׁמוּאֵל א ג כ).

אות ב' י"ז תשרי

מְסִים הַנְּבִיאִים - מְלֹאכֵי אַחֲרוֹן הַנְּבִיאִים. **בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִן הַתּוֹרָה** - דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְנוּגַד לְהִלְכָה. **אֶת יִשְׂרָאֵל** - הַגּוֹלִים מִלְּשׁוֹב לְאַרְץ. **תִּתְבָּאֵר** - תִּתְאֲמַת. **וְהַנְּזִירוּת** - פְּרִישׁוֹת מִמוֹתוֹת. **בְּזֶה הָעֲנִין** - כְּלוּלִים בְּמֵאֲמַר חו"ל זֶה. **בְּיַעֲוִדִים** - בְּעִתִּידוֹת, מַה שֶׁיִּקְרָה בְּעִתִּיד. **תְלוּי** - מְסוּפָק.